

Från redaktionen

Det råder inget tvivel om att en förståelse av den offentliga sfären är central för feministisk historia. Borde de dikotoma kategorierna offentligt och privat studeras enbart som språk, eller som attityder och värderingar? Eller borde de beskrivas som organiseringen av tid, plats och människors lokalisering? Det frågar sig historikern Leonore Davidoff i detta nummer av *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. Forskningen om offentlighet har sin egen diskurs efter Jürgen Habermas *Borgerlig offentlighet: kategorierna "privat" och "offentligt" i det moderna samhället*. Där bestod offentligheten av en kritiskt resonerande allmänhet. Feministisk forskning har dock visat att kvinnorna var utestängda från denna politiska offentlighet och hänvisades till det privata, till intimsfären, hemmet.

Den konstruerade dikotomin privat och

offentligt länkades ihop av den andra vågens kvinnorörelse i utropet "det personliga är politiskt", där en människas personliga erfarenheter omdefinierades till en samhällsfråga. Redan Mary Wollstonecraft tryckte på det personliga i sin skrift *A Vindication Of the Rights of Women* (1792), och pekade på motsägelsen att kvinnor inte var del av det universella och ifrågasatte maktstrukturerna i det som hon såg som männens privata offentlighet. Feminister har således länge ruckat på den strikta uppdelningen mellan privat och offentligt, och visat att den både i praktiken och i analytisk mening är svår att upprätthålla.

I sin inledande artikel visar Leonore Davidoff bland annat hur synen på vad som betraktas som kvinnligt och manligt kopplats till den institutionella framväxten av separata sfärer under artonhundratalet, samtidigt som

Elin Wikström *Hur skulle det gå om alla gjorde så?* 1993

hon påpekar att begreppen privat och offentligt också står för kontinuitet och förändring. Hon argumenterar även för att klassbegreppet många gånger är för snävt för att inkludera kvinnor och att man snarare bör använda begreppet status för att beskriva relationen mellan kvinnor och män. Genom sin status som kvinna var kvinnorna systematiskt placerade i underläge, men detta kunde ta sig olika uttryck i olika klasser.

Donald Broady och Annika Ullman diskuterar just om en könsmaktproblematik kan förstås med en etablerad teori som inte utvecklats för det ändamålet. Författarna prövar Pierre Bourdieus begrepp *kapital*, *fält* och *strategi* för att diskutera de kvinnor som etablerade sig som pedagogiska förebilder och grundare av skolor i Stockholm vid sekelskiftet 1900. Vissa offentligheter kan i princip karaktäriseras som fält i bourdieusk

mening, till exempel det litterära fältet och dess offentliga sida. Men offentligheten är så mycket mer vidsträckt, och kan inte likställas med fält, menar författarna. De nätverk som kvinnorna skapade i offentliga sammanhang gick utöver fältens begränsningar.

Lovisa af Petersens visar i sin presentation av ett pågående forskningsprojekt hur kvinnor konkret samarbetade i det mycket offentliga sammanhang som kvinnokonferensen i Stockholm 1897 utgjorde. De deltog i offentliga sammanhang på rådande premisser, men använde konferensen för att ena sig som en politisk grupp.

Birgitta Ney intresserar sig i sin artikel för hur abstrakta resonemang om offentlighet tar synnerligen konkret form via journalistiken. Det politiska samtalet yttrar sig bland annat i tryckta texter i dagstidningar, och hon tänker sig offentligheten i form av

spalter på en tidningssida. Kvinnliga reportrar vid det förra sekelskiftet fyllde genom sin bevakning av kvinnorörelsens olika manifestationer många spaltmeter med referat av vad som skulle bli kvinnokampens historia. Även av denna artikel framgår att kvinnors nätverk blir betydelsefulla.

Enligt Svenska akademiens ordbok är en offentlig kvinna en "som yrkesmässigt bedriver skörlevnad; prostituerad", en kvinna som rör sig i det urbana offentliga rummet och som är till för alla. Det var kanske framförallt under artonhundratalet och det tidiga nittonhundratalet som kopplingen mellan offentlig och kvinna självklart pekade på att kvinnorna var prostituerade och tillgängliga. Anna Lundberg diskuterar i sin artikel om lapplisan kvinnornas plats i ett sådant gatulivets och trottoarernas stadsrum. Genom att betrakta fiktiva och dokumentära framställningar som ett och samma narrativ visar hon hur invanda föreställningar kan ses ur oväntade perspektiv. Berättelserna om lapplisan är ofta ambivalenta, men i artikeln fokuseras de mer negativt färgade bilderna av henne – den lågtstående andra, den dåliga kvinnan och makthavaren.

Kvinnors rädsla i stadens offentliga rum är fortfarande kopplad i första hand till våld och sexualitet. I sin artikel reflekterar Carina Listerborn över hur de många gånger svårdefinierade begreppen privat och offentligt trots allt kan vara till hjälp för att analysera relationerna mellan kvinnors rädsla och trygghetsskapande program i det urbana rummet. Med hjälp av dessa begrepp kan forskaren överkomma svårigheterna att tala om sårbarhet och rädsla utan att nödvändigtvis behöva tala om beskydd och kontroll.

Med dessa artiklar studeras offentligheten ur många olika perspektiv – dess begrepps-

liga och språkliga funktion, dess situering, den historiska kontexten men framförallt kopplingarna mellan kvinnor och offentlighet. Flera av artiklarna erbjuder en inblick i pågående forskning som på olika sätt prövar nya infallsvinklar. Även konstnären Elin Wikströms så kallade sleep-in på Malmborgs ICA i Malmö 1993, varifrån bilden härrör, erbjuder aspekter på frågeställningarna i detta nummer. Under butikens öppettider låg hon och sov i en säng under en elektronisk display med en text som förklarade att hon inte ville göra något annat än att "bara blunda och låta tankarna komma och gå". Aktionen väcker tankar om rumsliga och idémässiga gränsöverskridanden, om effektivitet och marknadsekonomi och inte minst om de asymmetriska kopplingarna mellan kvinnlighet, manlighet och konsumtion.

ELIN WIKSTRÖM är utbildad vid Valands konsthögskola och är bosatt och verksam i Göteborg. Bilden på sid. 3 publiceras med vänligt tillstånd av konstnären och Galleri Andreas Brändström, Stockholm.